

MAATWERK VOOR NIEUWKOMERSLEERLINGEN

WAT KAN EN WAT MAG?

De wet geeft ruimte om maatwerk te bieden aan nieuwkomersleerlingen. Bijvoorbeeld op het gebied van taal- en sociale ontwikkeling, talentontwikkeling en persoonlijke kwaliteiten. De VO-raad heeft een **handig overzicht** ontwikkeld (te vinden via de QR-code onderaan deze poster) van wat er wel en niet mag (en kan) met maatwerk in het voortgezet onderwijs. Deze heeft betrekking op alle leerlingen en is dus ook geschikt voor nieuwkomersleerlingen. Denk hierbij aan het gespreid examen doen of het volgen van vakken op verschillende onderwijssoorten. Hieronder vind je aanvullingen op dat overzicht met maatwerkmogelijkheden die gericht zijn op nieuwkomersleerlingen in het regulier vo.

DE NIEUWKOMERS-LEERLING...	WAT KAN EN WAT MAG	WAAR MOET DE SCHOOL OP LETTEN?	TOEZICHT
... wil ontheffing of vrijstelling voor Frans en/of Duits in de onderbouw. Waarom? Nóg een extra taal leren kan uitdagend zijn voor nieuwkomers-leerlingen. Daarbij kan de vrijgekomen tijd besteed worden aan bijvoorbeeld extra NT2.	Alle onderwijssoorten: Leerlingen die buiten Nederland vergelijkbaar onderwijs hebben gevolgd en daarbij geen of te weinig onderwijs in Frans of Duits hebben gekregen, kunnen ontheffing krijgen voor Frans en/of Duits indien zij in een leerjaar hoger dan het eerste geplaatst zijn. Deze leerlingen hoeven het vak niet te vervangen. Bron: Artikel 2.4 Uitvoeringsbesluit WVO 2020 en Artikel 2.3 Uitvoeringsbesluit WVO 2020 Mocht de betreffende leerling niet onder bovenstaande definitie voor ontheffing vallen, dan kan gekeken worden of Frans/Duits vervangen kan worden door een ander vak. Onderbouw vmbo-bb: Leerlingen die al vanaf het eerste leerjaar weten de basisberoeps-gerichte leerweg te gaan volgen, hoeven geen Frans of Duits te volgen. In vmbo-bb moeten leerlingen in de profielen Economie, Economie & ondernemen en Horeca bakkerij en recreatie een vervangend vak volgen: Arabisch, Turks, Spaans, maatschappijkunde, geschiedenis en staatsinrichting of aardrijkskunde. Bron: Artikel 2.4 Uitvoeringsbesluit WVO 2020 Onderbouw vmbo-kb/gl/tl: In de onderbouw vmbo is één moderne vreemde taal (naast Engels) verplicht: Frans of Duits. Deze taal kan worden vervangen door Spaans, Arabisch of Turks. Bron: Artikel 2.4 Uitvoeringsbesluit WVO 2020 Onderbouw havo en vwo: In de onderbouw havo/vwo zijn (naast Engels) twee moderne vreemde talen verplicht. Frans of Duits kan worden vervangen door Spaans, Italiaans, Arabisch, Russisch, Turks of (in het vwo) Chinese Taal en Cultuur. Bron: Artikel 2.3 Uitvoeringsbesluit WVO 2020	Let op: Indien leerlingen na vmbo-tl naar de havo willen en daar het profiel Cultuur en Maatschappij willen volgen, is een extra moderne vreemde taal naast Engels in het vmbo aanbevolen, omdat in dit profiel een tweede moderne vreemde taal verplicht is.	Voor het gebruikmaken van de hiernaast genoemde ontheffingen of de mogelijkheid tot het vervangen van een vak, is geen toestemming van de Inspectie nodig. Zorg voor een registratie van dergelijke afwijkingen per leerling, zodat de school zich indien nodig kan verantwoorden.
... wil ontheffing of vrijstelling voor Frans en/of Duits in de bovenbouw. Waarom? Nóg een extra taal leren kan uitdagend zijn voor nieuwkomers-leerlingen. Daarbij kan de vrijgekomen tijd besteed worden aan bijvoorbeeld extra NT2.	Alle onderwijssoorten: Leerlingen die buiten Nederland vergelijkbaar onderwijs hebben gevolgd en daarbij geen of te weinig onderwijs in Frans of Duits hebben gekregen, kunnen ontheffing krijgen voor Frans en/of Duits indien zij in een leerjaar hoger dan het eerste geplaatst zijn. Deze leerlingen hoeven het vak niet te vervangen. Bron: Artikel 2.4 Uitvoeringsbesluit WVO 2020 en Artikel 2.3 Uitvoeringsbesluit WVO 2020 Mocht de betreffende leerling niet onder bovenstaande definitie voor ontheffing vallen, dan kan gekeken worden of Frans/Duits vervangen kan worden door een ander vak. Bovenbouw vmbo: Alleen leerlingen die een van de profielen Economie, Economie & ondernemen of Horeca, bakkerij & recreatie kiezen, moeten een moderne vreemde taal (naast Engels) volgen. Frans of Duits mag vervangen worden door Arabisch, Turks, Spaans, maatschappijkunde, geschiedenis en staatsinrichting of aardrijkskunde. Bron: Artikel 2.33 Uitvoeringsbesluit WVO 2020 Bovenbouw havo: In de bovenbouw van de havo is een tweede moderne vreemde taal niet verplicht, behalve in profiel Cultuur en Maatschappij. Frans of Duits kan vervangen worden door Spaans, Italiaans, Arabisch, Russisch of Turks. Bij de overige profielen is een tweede moderne vreemde taal niet verplicht. Bovenbouw atheneum: Leerlingen kunnen de tweede moderne vreemde taal in het gemeenschappelijk deel vervangen door een ander vak van tenminste 440 studielasturen. Bron: Artikel 2.9 Uitvoeringsbesluit WVO 2020 Bovenbouw gymnasium: In de bovenbouw gymnasium is een klassieke taal verplicht in plaats van een tweede moderne vreemde taal. Er is dan ook geen ontheffing voor Frans of Duits nodig.	Let op: Indien leerlingen na vmbo-tl naar de havo willen en daar het profiel Cultuur en Maatschappij willen volgen, is een extra moderne vreemde taal naast Engels aanbevolen in het vmbo, omdat in dit profiel een tweede moderne vreemde taal verplicht is.	Voor het gebruikmaken van de hiernaast genoemde ontheffingen of de mogelijkheid tot het vervangen van een vak, is geen toestemming van de Inspectie nodig. Zorg voor een registratie van dergelijke afwijkingen per leerling, zodat de school zich indien nodig kan verantwoorden.
... wil minder lesuren of juist meer lesuren in één of meerdere vakken. Waarom? Om leerlingen extra ondersteuning te kunnen bieden, bijvoorbeeld extra NT2 lessen of pre-teaching is ruimte in het rooster handig voor de leerling.	Er wordt niet landelijk voorgeschreven hoeveel lesuren leerlingen per vak/leergebied moeten volgen. Het staat scholen dus vrij om wat betreft het aantal uren van het reguliere rooster af te wijken om ruimte te creëren om bijvoorbeeld nieuwkomersleerlingen extra NT2-lessen of andere ondersteuning aan te bieden. De urennormen in het voortgezet onderwijs gelden niet per leerjaar en per leerling, maar per opleiding. Elke leerling moet een programma kunnen volgen van: • vmbo: 3700 uur; • havo: 4700 uur; • vwo: 5700 uur. Bron: Artikel 2.38 Wet voortgezet onderwijs 2020	Iedere leerling kan een programma volgen dat aan de wettelijke urennormen voldoet. Voor iedere leerling mogen scholen ook van de normen afwijken. Dit gebeurt alleen als dat in het belang van de leerling is.	De school mag in het belang van de individuele leerlingen in sommige gevallen afwijken van de verplichte onderwijstijd. Dit is wel aan regels gebonden. Wanneer leerlingen in totaal minder onderwijs volgen moet een afwijking onderwijstijd aangevraagd worden. Het afwijken van de verplichte onderwijstijd is een mogelijkheid om extra ondersteuning aan de leerling te bieden. Zo kan de school er optimaal aan werken dat de leerling ondanks de lichamelijke en/of psychische problemen de onderwijsdoelen en de vooraf bepaalde uitstroombestemming behaalt. Als de leerling per saldo op hetzelfde aantal (of meer) uren uitkomt, is dit niet nodig. Het is goed om de afwijking van onderwijstijd te registreren, zodat de school zich indien nodig kan verantwoorden.
... wil dat de toetsen en/of f schoolexamen-toetsen op een andere manier – bijvoorbeeld mondeling – worden afgenomen. Waarom? Het taalverwervings-proces van de leerling is nog in ontwikkeling. De leerling kan zijn/haar kunnen hun kennis soms beter mondeling dan schriftelijk laten zien.	De school bepaalt de wijze van afname van schooleigen toetsen en schoolexamens. In het Programma van Toetsing en Afsluiting (PTA) legt de school de keuzes betreffende inhoud en vorm vast. Eenmaal vastgelegde schoolexamentoetsen en -opdrachten moeten gedaan worden. De school kan in het PTA variatie in toetsvorm hebben opgenomen zolang er niet aan de inhoudelijke eisen wordt getornd. Het is m.b.t. de schoolexamens mogelijk om voor een duidelijk te onderscheiden doelgroep een aparte PTA te maken, bijvoorbeeld voor de doelgroep ‘Nederlands niet als moedertaal’. Toetsvorm en –planning kunnen hierin afwijken van de toetsvorm en –planning voor andere leerlingen. Het is ook mogelijk om voor een individuele leerling een eigen PTA maken.	Het PTA is een wettelijk verplicht document en wordt telkens voor een jaar vastgesteld. In het PTA staat beschreven wat de school-examens inhouden en op welke wijze de schoolexamens worden afgenomen. Bron: Artikel 2.60a Wet voortgezet onderwijs 2020 Voorwaarde voor een PTA voor een specifieke doelgroep of voor een individuele leerling is dat de zwaarte van het PTA vergelijkbaar is en dat er geen eindtermen en/of schooleigen leerstof weggelaten mag worden.	Het examenreglement en het PTA worden door de directeur voor 1 oktober toegezonden aan de Inspectie en verstrekt aan de leerlingen.
... wil bij school-examens of centrale examens ondersteuning of meer tijd t.b.v. de Nederlandse taal. Waarom? Het lezen en schrijven van teksten duurt vaak langer bij NT2-leerlingen en deze leerling hebben vaak nog een kleinere woordenschat dan hun Nederlandse leeftijdsgenoten.	Alle leerlingen: Alle leerlingen die deelnemen aan het examen hebben recht op een verklarend Nederlands woordenboek op papier. Daarnaast hebben alle leerlingen recht op een woordenboek van het Nederlands naar de thuistaal en/of van de thuistaal naar het Nederlands. Eventueel kunnen deze woordenboeken zijn samengenomen in één band. Bron: Regeling toegestane hulpmiddelen voor de centrale examens vo 2025 Nieuwkomers die ten hoogste zes jaar Nederlands onderwijs hebben gevolgd: Deze groep leerlingen mag in plaats van een verklarend woordenboek Nederlands op papier kiezen voor een digitaal verklarend woordenboek. Dit woordenboek dient offline geïnstalleerd te zijn. Zie ook de handreiking Passend examineren van het CvTE. Daarnaast mogen deze leerlingen gebruik maken van een verlenging van de duur van de desbetreffende toets met ten hoogste 30 minuten. Bron: Artikel 3.55 Uitvoeringsbesluit WVO 2020	Bij de afbakening van de doelgroep ‘nieuwkomers die ten hoogste zes jaar Nederlands Onderwijs hebben gevolgd’ is de aankomst-datum in Nederland niet relevant. Het gaat alleen om het aantal jaren dat de leerling Nederlands onderwijs heeft gevolgd. Daarbij betreft het leerlingen voor wie het Nederlands niet de moedertaal is (ongeacht eventuele Nederlandse nationaliteit van de ouders). Ondersteuning moet voor het schoolexamen vastgelegd worden in het PTA. Neem voor de transparantie en duidelijkheid deze bepaling op in het examenreglement van de school en in de inleiding van het PTA.	Het bevoegd gezag moet de Inspectie informeren over de afwijkende voorwaarden die worden toegepast bij deze leerling, indien het centrale examens betreft.
... wil verklanking bij Centraal Examens. Waarom? Het kan helpend zijn om de tekst te kunnen horen én te kunnen lezen.	De school kan verklanking toestaan bij alle vakken, uitgezonderd de talen, aan leerlingen die daar baat bij hebben. De school kan het ook toestaan voor speciale groepen kandidaten, bijvoorbeeld kandidaten met dyslexie, taalontwikkelingsstoornissen of nieuwkomers. De school kan hiervoor gebruikmaken van de verklankbare digitale pdf's die op cd geleverd worden. Bij de digitale centrale examens is verklanking in Facet beschikbaar.	Let op: Spraaksynthesoftware kan ook mogelijkheden bieden die bij centrale examens niet zijn toegestaan. Het is aan de school om erop toe te zien dat deze mogelijkheden niet worden gebruikt.	Melding in het ISD aan de Onderwijsinspectie is nodig.

Nieuwkomersleerlingen worden niet altijd meegenomen in de resultaten van de inspectie

Het Onderwijsresultatenmodel houdt op een aantal manieren rekening met nieuwkomersleerlingen:

- Voor de indicator ‘Onderwijspositie in leerjaar 3 t.o.v. advies PO’ tellen nieuwkomers alleen mee als van hen een basisschooladvies bekend is.
- Bij de indicator ‘Onderbouwsnelheid’ en ‘Bovenbouwsucces’ worden nieuwkomers die korter dan vier jaar in Nederland verblijven buiten beschouwing gelaten. Eerst was dit korter dan twee jaar. Vanaf 2027 wordt het automatisch verwerkt in het onderwijsresultatenmodel, tot die tijd voert de Inspectie dit handmatig uit.
- Wanneer nieuwkomers een regulier examen doen, tellen zij gewoon mee bij de centraal-examencijfers en dus ook voor de indicator ‘Examencijfers’.

Scan de QR-code voor een overzicht met maatwerkmogelijkheden

